

Naturvårdsverkets ärendenr:
NV-06721-11

VERKSAMHETSBERÄTTELSE
för naturum Vattenriket

2013-02-10

Verksamhetsberättelse för naturum *Vattenriket* År 2012

Innehåll

SAMMANFATTNING	3
INLEDNING	3
1. SYFTE	5
1.1. Syfte enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer (rapport 5376)	5
1.2. Lokala och regionala syften för det egna naturumet	5
2. UTVÄRDERING AV MÅL FÖR VERKSAMHETSÅRET 2011	6
2.1. Årets mål	6
2.2. Utvärdering av årets mål	6
2.3. Utvärdering av målgrupper enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer	7
2.4. Målgrupper för det egna naturumet	8
3. UTVÄRDERING AV ANALYS AV RISKER/MÖJLIGHETER UNDER ÅRET	8
3.1. Utfall av nulägesbeskrivning	8
3.2. Utfall av förväntade möjligheter	8
3.3. Förväntade risker inför året	9
4. UTVÄRDERING AV NATURUMS VERKSAMHET	10
4.1. Övergripande planering för året	10
4.2. Teman	11
4.3. Programverksamhet	11
4.4. Tillfälliga utställningar	15
4.5. Kommunikationsinsatser	16
5. UTVÄRDERING AV PERSONAL	17
5.1. Utvärdering av personalinsats	17
6. UTVÄRDERING AV KOMPETENSUTVECKLING AV PERSONAL	18
6.1. Utvärdering av kompetensutveckling av personal	18
7. UTVÄRDERING AV FÖRNYELSE AV FAST UTSTÄLLNING	18
7.1. Utvärdering av årets förnyelse av fast utställning	18
7.2. Budget och finansiering för förnyelse av fast utställning	19
7.3. Förankring	19
8. UTVÄRDERING RENOVERING, FÖRÄNDRING AV FASTIGHET/LOKALER	20
8.1. Utvärdering av renovering, förändring av fastighet/lokaler	20
9. UTVÄRDERING AV ÖVRIGA INSATSER	20
9.1. Utvärdering av övriga insatser	20
10. UTVÄRDERING AV BUDGET FÖR NATURUM	22

Inledning

Två år med naturum

Jag tittar ut genom fönstret på mitt arbetsrum. Naturumsjön, videbuskar och gulnande vass. Några stjärtneser hoppar runt bland buskarna. Det är höst och vi närmar oss naturums tvåårsdag. Det känns länge sedan huset fylldes av de första besökarna. Jag bläddrar bland programblad och sex fulltecknade gästböcker. Ögonen faller på en kommentar skriven med en ung handstil "Naturum äger".

Det har alltså snart gått två år. Två innehållsrika år. Två år med fantastiska besökssiffror. I skrivande stund har 270 000 besökare passerat genom dörrarna. Vi har erbjudit mer än 800 programpunkter, som lockat - hör och häpna - mer än 20 000 personer att delta. Vi har hållit föredrag och visningar om Vattenriket för närmare 12 000 personer i någon av de 400 grupper som vi mött. Utöver det har naturpedagogerna tagit hand om över 180 skolklasser med runt 4 000 elever.

Jag bläddrar vidare i de fulltecknade gästböckerna som vittnar om besökarnas uppskattning. Svenska kommentarer fladdrar förbi "En stor och överraskande upplevelse". Engelska, tyska eller danska kommentarer: "It's a wonderful biosphere reserve with tremendous biodiversity". Och så på var och varannan sida, kommentarer på språk jag inte talar: "Super bonito! Entretenido y educativo, muy bonito!".

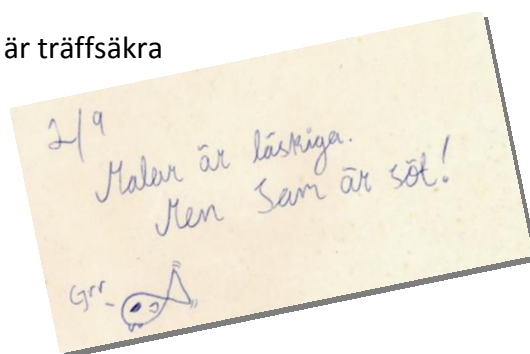
På skrivbordet står priset för Årets naturum. Det är Naturvårdsverket som varje år väljer ut ett av landets 30 naturum som gott exempel. I år var det vi: "Med skärpt blick för vad Vattenriket behöver och lyhördhet för vad besökarna vill ha kommunicerar naturum Vattenriket via nya kanaler och tar emot besökarna med öppna armar."

Naturum har blivit precis det vi önskade! En plats för alla! En plats där Händels Watermusic får strömma ut i redet. En plats där malar och mygglarver lockar små och stora besökare till kunskap och fascination. En plats där myndigheter och företag förlägger sina möten "mitt i staden, mitt i Vattenriket". En mötesplats för Biosfärområde Vattenrike, där vi kan kommunicera vårt viktiga budskap från Unesco om att just vi i Kristianstad har antagit utmaningen att vara ett modellområde för hållbar utveckling.

Jag bläddrar vidare i gästböckerna och skrattar till. Barn är träffsäkra recensenter. Efter naturpedagog Sams programpunkt "malprat för små öron" står det: "Malar är läskiga. Men Sam är söt".

Söta, inspirerande, entusiastiska och kunniga medarbetare. Det är det som byggt naturums succé, tänker jag.

Karin Magntorn

Sammanfattning

År 2012 har varit ett varierat och händelserikt år för naturum Vattenriket! Det som finns färskast och stoltast i minnet är att naturum Vattenriket på hösten 2012 tog emot priset för "Årets naturum"! Ett litet stycke ur motiveringen lyder:

"Med skärpt blick för vad Vattenriket behöver och lyhördhet för vad besökarna vill ha kommunicerar naturum Vattenriket via nya kanaler och tar emot besökarna med öppna armar.

Naturum uppmuntrar till besök, naturkontakt och upplevelser i Vattenriket – och fungerar samtidigt som inspiration och stimulans för personal på andra naturum.

Naturum Vattenriket är tillgängligt, välkomnande och håller en hög kvalitet som ett av landets 29 naturum. Naturum är porten till Vattenriket!"

Tidigare under året hade naturumförståndaren också blivit nominerad till Morotspriset, ett pris som delas ut till den skånska ledare som är bäst på att stimulera medarbetarna till att utvecklas, trivas och prestera resultat.

2012 i siffror

115 525 besökare

477 programpunkter

7040 personer som deltagit i programaktivitet

101 skolgrupper

122 övriga grupper

76 bokade möten förlagda till hörsalen

822 gillare på facebook

125 376 besök på hemsidan

6 medarbetare

Naturum har under året knutit de teman som varit i fokus till arbetet i Biosfärområdet. Extra spännande teman under året har varit "Vattenstaden Kristianstad" och "Fiskar". Återigen har vi försökt visa bredden på arrangemang genom att i varje tema tänka hur litteratur, musik, kultur kan möta vårt naturvetenskapliga fokus. Mycket lyckade exempel var tex fiskprat med litteraturforskare och rimstuga om fiskar för små barn med en barnboksförfattare.

Naturum har också drivit ett antal projekt under året, t ex projektet kring Grön turism samt Birds on-line.

Skolbarn och familjeaktiviteter har varit i fokus och det lyckade Biosfärläggret genomfördes för andra året i juni.

2012 var också året då Vattenrikets och naturums vänförening såg dagens ljus.

1. Syfte

1.1. Syfte enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer (rapport 5376)

Naturum ska visa vägen in i naturen. I naturum ska besökaren på ett lustfyllt sätt få kunskap om naturen, förståelse och känsla för alla dess värden samt inspireras att bege sig dit, vistas där och få en fördjupad naturkontakt som utbyte av sitt besök. Ett naturum ska därmed fungera som en port till naturen i allmänhet och ett visst naturområde i synnerhet.

I syftet ingår att genom utställningar, programaktiviteter och annan naturvägledning:

- *Öka kunskapen om ett naturområdes naturvetenskapliga, natur- och kulturhistoriska, kulturella och upplevelsemässiga värden,*
- *Fördjupa besökarnas förståelse för naturområdet; förklara vad som hänt, händer och varför det sker,*
- *Vägleda besökarna om vad man kan se, uppleva och göra i området och hur man lämpligen tar sig dit,*
- *Motivera/påverka besökarna att uppträda i och använda naturområdet på sådant sätt att dess värden bevaras,*
- *Skapa förståelse för behovet av att bevara och vårda naturen i allmänhet och i området i synnerhet,*
- *Stimulera intresset för natur, naturvård och naturstudier och tjäna som underlag för olika undervisningsbehov*
- *Ge kunskap om hur människan använt sig av och påverkat naturen i ett kulturhistoriskt perspektiv,*
- *Sprida kännedom om en trakts naturskyddade områden och andra besöksmål för friluftslivet.*

1.2. Lokala och regionala syften för det egna naturumet

Naturum Vattenriket skall:

- fungera som porten till Vattenriket och locka besökare till vidare upplevelser och utflykter ut i Vattenriket
- också fungera som ett *Biosfärcenter*, en mötesplats för aktörer och aktiviteter med koppling till Biosfärområde Kristianstads Vattenrike
 - med utomhuspedagogik i fokus vara ett komplement till skolornas naturundervisning
 - fungera som en resurs för turistiska aktörer och andra som vill dra nytta av Vattenriket i sitt arbete
 - erbjuda ett varierat programutbud för besökare i alla åldrar
 - erbjuda visningar och föredrag på naturum, men också ute i närområdet eller på andra platser i Vattenriket
 - erbjuda uthyrning av möteslokal i naturums hörsal vid tillfällen då den inte nyttjas av verksamheten

2. Utvärdering av mål för verksamhetsåret 2012

2.1. Årets mål för naturum Vattenriket var:

- att erbjuda lokala aktörer och allmänhet en spännande plats, mitt i Vattenriket, mitt i Kristianstad
- att erbjuda ett intressant och omväxlande programutbud utifrån minst sex olika teman under året
- att vara en resurs i Kristianstad vid de stora evenemang som förläggs till staden
- att fortsätta utveckla såväl familjeaktiviteter som naturvägledning
- att genomföra det mycket uppskattade Biosfärlägeret för barn i årskurs 3-6 sommaren 2012
- att inleda samarbete med gymnasielinjer (främst Turistutbildningen) samt Högskolan Kristianstad kring praktik
- att arbeta med projektet Birds on-line i Vattenriket så att flera spektakulära fågelarter (fiskgjuse, pilgrimsfalk och kungsfiskare) kan filmas med webbkameror under häckning och visas på naturum
- att genomför den årliga forskarkonferensen BIOSFÄR 2012 tillsammans med Högskolan Kristianstad

2.2. Utvärdering av årets mål

- "att erbjuda lokala aktörer och allmänhet en spännande plats..." samt "att vara en resurs i Kristianstad vid de stora evenemang som förläggs till staden"

Målet är uppfyllt med råge. År 2012 tog naturum Vattenriket emot 115 000 besökare och stod värd för 72 bokade möten med över 2000 personer. 26 av grupperna kom från Kristianstads kommun, övriga från andra delar av Skåne, Sverige eller internationellt. Flera av de stora konferenser som valt att förlägga sitt möte till Kristianstad besökte naturum Vattenriket under sina dagar i Kristianstad, t ex den stora Ortopedkonferensen med över 1000 deltagare.

- "att erbjuda ett intressant och omväxlande programutbud utifrån minst sex olika teman under året"

Målet uppfyllt. Under året som gått har naturum erbjudit ett varierat program med örnar, tranor, vattenstaden i Kristianstad, torra marker och forskning i fokus i allt från föredrag och familjeaktiviteter till författarbesök och konserter.

Totalt deltog över 10 000 personer i någon av våra över 470 programpunkter.

- "att fortsätta utveckla såväl familjeaktiviteter som naturvägledning"

Målet uppfyllt. Vi har taget ett kliv framåt i naturvägledningen genom att börja använda QR koder i landskapet som ett redskap. Till detta har vi kopplat ljudfiler och audioguider.

- "att genomföra det mycket uppskattade Biosfärlägeret för barn i årskurs 3-6 sommaren 2012"

Målet uppfyllt. Under årets fullbokade biosfärläger fick eleverna smaka sig fram genom Vattenriket. Det lagades mat med vilda växter i Vikingaby i Ekestad, vi fick närkontakt med bin på Kristianstad Bidrottningklubb, vi fiskade och bakade bröd vid vackra Vramsån och mycket, mycket mer.

- "att inleda samarbete med gymnasielinjer (främst Turistutbildningen) samt Högsolan Kristianstad kring praktik"

Målet uppfyllt: Under året inledde naturum ett samarbete med lärarutbildningen på Högsolan Kristianstad. Naturpedagogen Sam Peterson bokade in mellanstadieklaser till naturum. Med stort engagemang planerade och genomförde studenterna sedan några av lektionerna. Samarbetet gav studenterna en inblick i hur naturums pedagogiska verksamhet fungerar. Diskussionerna med studenter, grundskolans och högsolans lärare gav naturpedagogen impulser och inspiration att utvecklas vidare.

- "att arbeta med projektet Birds on-line i Vattenriket så att flera spektakulära fågelarter (fiskgjuse, pilgrimsfalk och kungsfiskare) kan filmas med webbkameror under häckning och visas på naturum"

Målet uppfyllt. Projektmedlen kom ifrån Landsbygdsprogrammet, Utvald miljö. Inom projektet byggde vi tre nya bokonstruktioner, en ny holk för pilgrimsfalkarna på Vattentornet, ett kostgjort stabilt bo till fiskgjusarna i Hammarsjön och en bobrink för kungsfiskare i naturumsjön. Både pilgrimsfalkslådan och fiskgjuseboet blev utnyttjade för häckande par, men inte kungsfiskarboet. Inom projektet monterades också webbkamera dels i pilgrimsfalksholken och dels på fiskgjuseboet för att ge allmänheten möjlighet att följa deras häckning. Särskilt kameran på pilgrimsfalkarna fick stort intresse med över 20 000 unika tittare bara inom en vecka efter de första äggen.

- "att genomför den årliga forskarkonferensen BIOSFÄR 2012 tillsammans med Högsolan Kristianstad"

Forskarkonferensen blev fullsatt och bjöd på ett tiotal mycket intressanta föredrag.

2.3. Utvärdering av målgrupper enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer

"Huvudsaklig målgrupp för naturumverksamheten är den breda allmänheten i alla åldrar utan speciella förkunskaper. En viktig målgrupp är skolans lärare och elever. Även andra än svenskspråkiga besökare ska genom lämplig översättning kunna ta del av innehållet i naturum. Lokaler, verksamhet och information ska så långt möjligt vara tillgängliga också för personer med funktionshinder."

2.4. Målgrupper för det egna naturumet

Förra årets besöksstudie visade tydligt att naturum Vattenriket lockar besökare från vitt skilda grupper och med stor geografisk spridning. Utan att ha gjort en studie under 2012 vågar vi ändå oss på att gissa att besöksfördelningen såg likadan ut under det gångna året.

Våra största målgrupper är:

- Skolklasser, barnfamiljer, allmänhet, föreningar och företag från Kristianstad
- Högskole- och universitetsstudenter från t ex Kristianstad och Lund
- Turister och dagsbesökare från övriga delar av Skåne
- Danska naturintresserade besökare
- Bussbolag
- Rullstolsburna och andra besökare med funktionshinder

3. Utvärdering av analys av risker/möjligheter under året

I verksamhetsplanen redovisades risker och möjligheter som kunde komma att påverka planeringen, analyser och omvärldsfaktorer samt hur ni förbereder er inför förändringar.

3.1. Utfall av nulägesbeskrivning

Det var i huvudsak fyra punkter som vi identifierade i verksamhetsplanen, hyreskontraktet, brister i slutbesiktningen, brister i tillgängligheten samt ekonomiska bekymmer. Nedan kommenteras dessa fyra punkter.

- Hyreskontrakt har tecknats för såväl vår egen verksamhet som för den nya restauratör som flyttade in i maj månad. Detta betyder att en hel del otydligheter nu blivit klara.
- De brister som identifierades i slutbesiktningen av utställningen är fortfarande inte åtgärdade, men kommunen har markerat ytterligare mot arkitektbyrån White i skrivelser att vi från kommunens sida ser ansvaret ligga på White.
- Tillgängligheten, dvs en hiss upp till översta plan, har under året inte blivit tillgodosedd. Men, skrivelser har skickats mellan kommunen och White vilket lett till att under 2013 kommer hissen att komma till stånd.
- Den ekonomiska diskussionen mellan Naturvårdsverket och kommunen hamnade i skuggan av det förslag till tilldelning som Naturvårdsverket lagt fram och där naturum Vattenriket förväntas få ett årligt stöd på 350 000 kr.

3.2. Utfall av förväntade möjligheter

Vi identifierade tre möjligheter i verksamhetsplanen, nämligen att få en ny restauratör till naturum, att erhålla medel för projekt om Grön turism samt projektmedel till projektet Birds online. Nedan kommenteras de tre möjligheterna och dess utfall.

- En restauratör med ekologiska förtecken fick kontrakt på naturums restaurang i maj månad, vilket har inneburit mycket när det gäller att locka grupper att förlägga sina möten på naturum.
- Vi fick medel till en projekt om Grön turism som vi drivit tillsammans med kollegor inom kommunens turistverksamhet.
- Likaså erhöll vi medel till projekt Birds-online

3.3. Förväntade risker inför året

Dessa var de risker vi identifierade i VP 2012:

- **"Utställningen.** Vi ser framför oss risken till en långdragen historia kring bristerna i utställningen. Framförallt är det akvariet som oroar oss. Här behövs hela inredningen åtgärdas, den är inte byggd på ett sätt som varaktigt kommer att klara miljön under vatten."

Även om inget praktiskt har ställts tillrätta kring akvariet så har ändå väsentliga framsteg gjorts genom att kommunens tekniska förvaltning har tagit ett stort ansvar för problematiken med White arkitekter. Vi tror att när vi väl är framme vid den stund då akvariet behöver göras om inom något år så kommer detta att kunna åtgärdas.

- **"Tillgängligheten** på naturum är fortfarande inte tillgodosedd. (Under året som gått har många diskussioner förts med kommunens tekniska förvaltning om förbättringar av säkerhet och tillgänglighet. I slutet av sommaren lät vi en tillgänglighetskonsult titta på tillgängligheten. Detta resulterade i en rapport som nu ställts till tekniska förvaltningen för synpunkter. Flera saker behöver åtgärdas. Inte minst hissen upp till tredje våningen som kommunen är i diskussion med arkitektfirman om sedan ett år tillbaka)"

Detta har varit en fråga som tagit mycket kraft under året. Kommunens tekniska förvaltning agerade för att skapa tillgänglighet till översta plan genom att göra en beställning av den hiss som arkitekten hade förespråkat. Vår uppfattning var att det var en mycket dålig lösning då denna hiss behövde styras av en hissoperatör, dvs krävde personal som under 10 minuter förde den handikappade upp till övre plan. Vi lyckades dock efter många möten och mycket skrivande få till stånd en betydligt bättre lösning där den rullstolsburna själv kan ta sig upp. Denna hiss kommer att monteras under vecka 10 år 2013.

- **"Fortsatt bidrag från Naturvårdsverket** behövs. "

Under hösten kom en fördelningsmodell från Naturvårdsverket där icke-statliga naturum skulle få ett årligt stöd på 350 000 kr. Vi budgeterade således efter detta i Kristianstads kommun. Det är därför ytterst bekymmersamt att Naturvårdsverket utan förvarning lät meddela i i slutet av januari att bidraget till icke-statliga naturum blev sänkt till 300 000 kr.

Punkt 4 – beskriver de aktiviteter som bidragit till att syfte och mål uppfyllts.

4. Utvärdering av naturums verksamhet

4.1. Övergripande planering för året

Naturum Vattenriket har under 2012 haft följande öppettider för allmänheten

Jan, feb, mars:	Tisdagar- söndagar 11.00-17.00
April, maj:	Måndagar- söndagar 11.00-17.00
Juni, juli:	Måndagar- söndagar 10.00-17.00
Aug, sept, okt:	Måndagar- söndagar 11.00-17.00
Nov, dec:	Tisdagar- söndagar 11.00-17.00

Naturum har varit öppet samtliga dagar utom: Midsommarafton, Midsommardagen, Julafton, Juldagen, Nyårsafton och Nyårsdagen, samt måndagarna från 1 november till siste mars. Detta betyder att naturum har varit öppet för allmänheten och bokade grupper under 340 av årets dagar.

Utöver detta har naturum varit öppet under förmiddagarna mellan 8.00 och 11.00 för bokade skolklasser och konferensgäster. Naturum Vattenriket tar också emot bokade grupper för möten, visningar och föredrag kvällstid.

De bokade grupperna har fortsatt varit många, med över 100 skolgrupper och 130 övriga bokade grupper som vi guidat.

bokade grupper	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	totalt
skolklasser	3	9	12	10	14	4	0	1	19	10	14	5	101
övriga grupper	2	4	4	10	43	10	12	16	16	9	3	1	130

Många är de grupper som också bokat naturums hörsal för sina egna möten. Många av dessa är tillresta gäster som valt att förlägga sin konferens till Kristianstad kanske just på grund av att naturum Vattenriket erbjuder en fin miljö att mötas i. Även om alla dessa grupper bokat in föredrag eller visning, så finns vi tillhands för deltagarna.

	Grupper	personer
Bokade möten i hörsalen	72	2042
Varav från K kommun	26	
Varav från övriga Skåne	17	
Varav från övriga Sverige	19	
Varav internationella	5	

4.2. Teman

Naturum Vattenrikets program speglar både arbetet i Biosfärområdet och årstidsväxlingar i Vattenriket. År 2012 var "vattnet" det tema som genomsyrade hela året. Vårt naturum ligger ju just i Vattenstaden Kristiansatd. Vi började året med vinterns örnar och när såväl örnar som tranor flugit vidare utforskade vi naturen allldels utanför dörren i temat Vattenstaden Kristianstad. Under sommaren flyttade vi ut till de torraste markerna i Vattenriket. När sommarens torra cykelturer och andra upplevelser var avklarade dök vi på djupet ner i Vattenrikets artrika sjöar och åar i temat Fiskar. Vi fortsatte sedan vårt tema Vattenstaden Kristianstad och avslutade med temat Forskning som vi brukar på senhösten.

ÖRNVECKOR (januari- februari)

TRANVECKOR (mars-april)

VATTENSTADEN KRISTIANSTAD (tätortsnära natur) (april-maj)

TORRAST I VATTENRIKET (sandiga markerna) (maj-juni)

FISKAR (augusti-september)

VATTENSTADEN KRISTIANSTAD (fokus på översvämningar och högvatten)(september-oktober)

FORSKARVECKOR (november-december)

Varje tema, som tex Fiskar, gör att vi producerar en tillfällig utställning. Samtliga programpunkter knyts också till temat och vi gör detta i mycket *vid* bemärkelse. Så innehöll tex temat Fiskar:

- Luriga fiskeflugor (flugfiskebindning)
- Malsafari!
- Malprat för små öron
- Gäddor och ålar i poesins värld
- Fantastiska fiskar (barnbok, rimstuga för barn om fiskar)
- Hållbart fiske i Skåne (mat och prat, dvs lunchföreläsning)
- Fiskprat vid akvariet varje helgdag

4.3. Programverksamhet

Programverksamheten har knutits till de teman som beskrivits ovan. Varje tema omfattar ett stort antal programpunkter med allt från lunchföredrag till familjeaktiviteter och i de fall det är applicerbart också exkursioner. Utöver detta program har vi erbjudit en daglig visning alla veckans dagar. Programpunkterna redovisas i tabellen nedan och program för året bifogas.

Naturums program kom ut i två gånger, ett program för januari till juni 2012 och nästa program augusti till december. Informationen om programpunkterna sprids såväl via tryckta program (upplaga 10 000 ex/program) som via hemsida, blogg och facebook.

Några särskilt lyckade programpunkter beskrivs nedan.

Premiärvisning av filmen Biosfär i februari

I februari hade vi premiär på filmen BIOSFÄR som på 18 minuter beskriver en del av det omfattande arbetet i Biosfärområdet. Filmen har blivit en succé, både för besökarna och för naturvägledarna. Under året har den visats över 70 gånger och för mer än 1000 personer.

Naturreseptet Årummet invigs och vi erbjuder programmet "Upptäck Årummet" i april

Med ett klipp mitt på naturumbron invigde landshövding Göran Tunhammar Vattenrikets senaste naturresept: Årummet – ett stenkast från stadskärnan i Kristianstad. Strax innan invigningsbandet kapades passerade en grupp förskolebarn på väg från naturum mot centrum.

- Bilden av framtiden, sa Göran Tunhammar, och förklarade Årummets funktion som en grön och blå lunga för Kristianstad. För att visa upp det stadsnära naturreseptet bjöd vi dagen efter på ett stort program med guidade rundor, utomhusmatlagning, paddling, håvning, vallprat, historiskt prat och mycket annat. Det mest udda inslaget var nog Kristianstads radioamatörer som kallade världen att kontakta NR Årummet.

Musik i redet under sommaren

Musik i Redet

Förra årets Watermusic i redet utanför naturum gav mersmak! I år bjuder vi tillsammans med Kultur- och fritidsförvaltningen, Musik i Syd och Studieförbundet på fem konserter i redet. Kom och njut av fin musik i en vacker miljö! Konserterna är gratis och ges utomhus.

Kristi Himmelfärdsdagen 17 maj kl 15 Ensemble Mare Balticum.
Söndag 27 maj kl 15 Kören Trekvart.
Nationaldagen 6 juni kl 15 Christianstad Symfoniker ger Händels Watermusic.
Söndag 17 juni kl 15 Susan Enochson med harpensemble.
Söndag 29 juli kl 15 Stråkkvartett 168 under ledning av Christopher Dury.

Årets Musik i redet på naturum Vattenriket var återigen en mycket lyckad satsning! Välbesökt och uppskattat! På Nationaldagen kom över 400 personer till redet, men även övriga konserter lockade stor publik. Någon av konserterna fick flytta in i naturums hörsal på grund av ösregn, men de flesta kunde avnjutas under öppen himmel!

Åhus-torrast i Vattenriket. Sandiga cykelturer i juni

Under försommaren visade Vattenriket upp sin allra torraste sida. Med utställning, föredrag och tipsrunda på naturum och med cykelturerna till de torraste områdena runt Åhus. Tre gånger gav vi oss ut på sandiga upptäcktsfärder på cykel i Åhus närområde. Tillsammans med historiker och biologer gick de välbesökta turerna till Flintabacken, Fädriften och Sånnarna.

Malsafari på Helge å vid 4 tillfällen i augusti

Sedan något år tillbaks provfiskar Vattenrikets limnolog efter mal i Helge å i augusti. I år kombinerade vi provfiskeaktiviteten med att ge besökare en möjlighet att se de sällsynta malarna. Vi genomförde helt enkelt en malsafari tillsammans med det naturensbästa märkta företaget Landskapet JO. Turerna var välbesökta och mycket uppskattade och vi kommer att köra en repris kommande år.

Fantastiska fiskar under Kristianstads bokfestival i september

I september under Bokfestivalen i Kristianstad flyttade litteraturen in på naturum. En barnboksförfattare som just utkommit med en spännande bok med fiskrim höll i programmet Fantastiska fiskar tillsammans med sin bror som är biolog. Det blev fiskprat vid akvariet med roliga fakta om fiskar och därefter bokprat. Sen fick alla små och stora med rimådra författa egna fiskrim vid akvariet. Hela hösten kom nya fiskrim till vår utställning.

Programpunkter								
	Guidade exkursioner		Visning av utställningen		Föredrag		Bildspel/film	
Månad	Antal arrange	Antal deltaga	Antal arrangemå	Antal deltagare	Antal arrange	Antal deltaga	Antal arrange	Antal deltaga
Januari	3	367	11	78	3	130	0	0
Februari	7	106	6	59	0	0	8	250
Mars	5	559	9	60	3	69	4	72
April	17	463	17	136	0	0	3	62
Maj	5	33	10	74	0	0	2	41
Juni	7	219	12	106	0	0	3	46
Juli	8	60	26	216	0	0	10	138
Augusti	7	145	31	169	2	267	8	75
September	5	101	31	110	15	316	9	116
Oktober	3	54	31	87	18	439	8	103
November	2	23	27	49	24	365	8	62
December	1	18	26	37	11	25	10	28
Summa	70	2148	237	1181	76	1611	73	993

	Skolklasser		Övriga grupper	
Månad	Antal arrangemang	Antal deltagare	Antal arrangemang	Antal deltagare
Januari	3	76	2	68
Februari	9	196	4	107
Mars	12	234	4	98
April	10	181	6	197
Maj	14	325	39	1187
Juni	4	145	10	415
Juli	0	0	12	322
Augusti	1	26	16	504
September	19	391	16	469
Oktober	10	185	9	376
November	14	279	3	56
December	5	105	1	35
Summa	101	2143	122	3834

Lärdomarna vi hade dragit kring programutbudet 2011 fick oss att göra mer rätt under 2012. Våra råd till andra är bla:

- Satsa krut på att inleda varje tema med ett större arrangemang så att massmedia kommer och vi får artiklar i lokala tidningar och därmed kan puffa för andra programpunkter
- Marknadsföra arrangemang via facebook och bloggar utan andra kostnader än tid
- Satsa på roliga och "catchy" titlar som tex "Sugen på mygg", "Malsafari", "Fantastiska fiskar". Det lockar journalister att skriva
- Satsa på enkla programaktiviteter, dagligen, under sommartid då besökarna är mer oplanerade och kommer familjevis. Exempel på sådana aktiviteter kan vara dagliga guidningar längs kortare rundor, fjärlsturer samt självinstruerande uppdrag typ "skattjakt" eller "tipsrundor"
- Knyta arrangemangen till de aktiviteter och projekt vi driver i Biosfärområdet så att program och ekologiska projekt går hand i hand, tex invigningen av NR Årummet, eller provfiske av mal

4.4. Tillfälliga utställningar

I naturum Vattenriket finns en hörna med plats för tillfälliga utställningar . Vi har under året bytt utställning vid sju tillfällen under 2012. Våra tillfälliga utställningar har handlat om:

Örnar

Tranor

Upptäck Årummet

Torrast i Vattenriket

Fantastiska fiskar

Vattenstaden Kristianstad

Forskning i Vattenriket

De tillfälliga utställningarna används sedan som del i naturvägledningen. Här ser vi naturpedagogen Sam hålla programpunkten "Malprat för små öron" vid den tillfälliga utställningen om Fiskar i Vattenriket. I akvariet strax bakom Sam hade vi tillstånd att hålla två små exemplar av Vattenrikets gigant, *malen*, under en veckas tid.

4.5. Kommunikationsinsatser

Vi har arbetat i ett brett perspektiv med kommunikationsinsatser under 2012.

Kommunikationsinsatserna för naturum Vattenriket sker i huvudsak tillsammans med våra kollegor som arbetar på Biosfärkontoret. Där finns en journalist och en informatör som tillsammans med naturumföreståndare lägger upp och genomför kommunikationsinsatserna.

Under året har vi fått ett fortsatt stort genomslag i massmedia, naturligtvis framförallt i lokalpressen, men också i rikstidningar. I Vattenrikets pressarkiv för 2012 ligger länkar till inte mindre än 168 artiklar publicerade under året! Den enskilt viktigaste händelsen som genererat press var dels pilgrimsfalkarna på Vattentornet, både inledningsvis när det var en lyckad häckning framför webbkameran men också när det sedan visade sig att alla falkarna blivit förgiftade i ett av Sveriges värsta jaktbrott hittills för rovfåglar. Även utmärkelsen till Årets Naturum gjorde att naturum Vattenriket blev omskrivet!

Den viktigaste kanal vi använder är hemsidan som år 2012 hade 327 038 besök av 125 376 unika personer från ca 120 länder. I hemsidan finns en integrerad nyhetsblogg där vi regelbundet publicerar inlägg. Dessa marknadsförs ytterligare genom vår facebookgrupp med över 800 följare som gillar och delar.

Vi har under året annonserat tillsammans med Turistbyrån i Kristianstad i Sydsvenskan, den stora tidningen i sydvästra Skåne.

Under hösten inledde vi produktionen av en 3 minuter lång reklamfilm om Vattenriket. Den kommer att finnas klar inför mässor och annat i mars månad.

Exempel på två olika annonser från kampanjen i Sydsvenskan

5. Utvärdering av personal

Öppettider, besök och bemanning					
Månad	Antal besök	Antal öppettimmar	Antal öppettdagar	Antal bemanningsdagar	Antal bemanningstimmar
Januari	4516	150	25	136	1067
Februari	5713	150	25	123	968
Mars	7096	162	27	139	1061
April	10323	180	30	126	991
Maj	13985	186	31	153	1238
Juni	13867	203	29	112	860
Juli	18493	217	31	123	895
Augusti	14860	186	31	109	802
September	9455	180	30	130	977
Oktober	8379	186	31	130	977
November	5309	130	26	114	901
December	3529	156	25	84	706
Summa	115525	2086	341	1479	11443

5.1. Utvärdering av personalinsats

Under hösten 2011 utökades personalstyrkan på naturum Vattenriket från 3,5 tjänster till 5,5 tjänster. Den personal som arbetat på naturum Vattenriket under 2012 har varit:

- Naturumföreståndare (100%) Karin Magntorn
- Naturvägledare (100%) Josefin Svensson
- Naturpedagog (100%) Sam Peterson
- Naturumvaktmästare (100%) Magnus Larsson
- Adminstratör (100%) Brita Nilsson
- Marknadsföring (50%) Ebba Trolle
- Timanställda som används vid helger och kvällar samt semestrar

Utfallet av arbetad tid i förhållande till planen stämmer väl överens.

6. Utvärdering av kompetensutveckling av personal

6.1. Utvärdering av kompetensutveckling av personal

Under året deltog två naturumpersonal (Karin Magntorn och Ebba Trolle) vid den regionala träffen vid Kullaberg. Riksträffen hölls hos oss på naturum Vattenriket och all personal var naturligtvis delaktig.

Under våren åkte naturumföreståndare, samt ytterligare två personal till Biosfärområde Vänerskärsgården för att ta del av deras arbete med Grön Turism.

Under sensommaren genomförde Naturumföreståndare och kollegor inom infoarbetet på Vattenriket en studieresa till naturum Tåkern för att ta del av deras informationsarbete.

I november åkte samtlig personal på studieresa till naturum Söderåsen för att bekanta sig med deras nya utställning.

Administratören har genomgått utbildningar inom ekonomi.

Samtlig personal har varit med på diverse olika föredrag av forskare som naturum har med i sitt program "mat och prat". Detta inkluderar forskarkonferensen "Biosfär 2012" med ett tiotal föredrag. Samtliga har också varit med på ett flertal olika personalutbildningar internt i Vattenriket i form av exkursioner till olika besöksplatser.

7. Utvärdering av förnyelse av fast utställning

7.1. Utvärdering av årets förnyelse av fast utställning

Under året har vi arbetat vidare på två fronter. Dels att göra mindre justeringar och kompletteringar i utställningen inom ramen för den årliga budget vi har och dels med att hjälpa till att driva processen mot White angående de delar i utställningen som har större brister (akvariet och Forsakar) .

De delar vi fått till stånd i utställningen under 2012 är:

- Ny monter om som vi kallar "luriga fiskeflugor". Den innehåller knutna flugor som till förvillning liknar riktiga insekter. Den invigdes under temat Fiskar på "Insekternas dag" med att en av Sveriges ledande flugfiskebindare kom och visade hur man knyter professionella flugor.
- Ny information om Biosfärområdet och om besöksplatserna. Denna del stod klar till den nationella naturumträffen
- Audioguide till utställningen med ljudfiler om alla utställningsdelarna, svenska och engelska
- Komplettering av inredning som saknats eller prioriterats bort under byggtiden, tex nya ribbverk vid de nya utställningsdelarna.

7.2. Budget och finansiering för förnyelse av fast utställning

Under 2012 fick vi ett tillskott för att förbättra utställningen. Totalt kunde vi lägga runt 100 000 kr på de förändringar som var nödvändiga. Detta har täckt allt från serviceavtal på Opteryx till underhåll av utställningen inklusive akvariet, även tillfälliga utställningen.

Mycket arbetstid går åt för Vattenrikets infogrupp, naturumföreståndare, informationsansvarig, naturinformatör och utställningstekniker att hålla ihop arbetet med utställningar och i vårt fall även processen med garantiåtagandet.

7.3. Förankring

Frågor kring utställnings förnyelse förankras i Biosfärkontorets ledningsgrupp. Om synpunkter behöver inhämtas från fler aktörer kan vi bolla frågorna antingen i naturums programråd eller i samrådsgruppen för naturvård i Vattenriket.

8. Utvärdering renovering, förändring av fastighet/lokaler

8.1. Utvärdering av renovering, förändring av fastighet/lokaler

Det är kommunens tekniska förvaltning, C4 Teknik, som är ansvarig för fastigheten naturum Vattenriket. Under året som gått har ett stort antal fel anmälts och åtgärdats. Allt har fungerat mycket bättre än det första året, rutiner har skapats, den tekniska förvaltningen har insett hur mycket tid som måste läggas på huset.

Några av de större och mer komplexa problemen som tagit mycket tid i anspråk under året är:

- Innertaket på naturum med ribbor av gips som inte var säkrat tillräckligt är ett kvarstående problem. Innertaket är tillfälligt säkrat med buntband och en tvist råder med White om ansvaret.
- Golvet på naturum som består av en särskild cementbaserad spånskiva (Amrock) och som är svårskött och dessutom slår sig i kanterna på skivorna är ett problem som accentuerats under året. Även här föreligger en rättstvist med White.
- Fortfarande har *inte* hissen till tredje våningen kommit på plats, vilket betyder att naturum fortfarande brister ur tillgänglighetssynpunkt.

9. Utvärdering av övriga insatser

9.1. Utvärdering av övriga insatser

Arbete med **grön turism**. I början av året lanserades ett nytt projekt mellan Vattenriket och Turistutvecklarna i Kristianstads kommun för att skapa nätverk mellan entreprenörer och vaska fram intresset för att utveckla nordöstra Skåne som en hållbar turistdestination. Under våren ordnades workshops, studiebesök till biosfärområdet Vänerskärgrården med Kinnekulle samt utbildningsdagar för de lokala entreprenörerna om och av Svenska Ekoturistföreningen.

I april bildades föreningen Vattenrikets Vänner. Syftet med föreningen är dubbelt, dels att bidra till att sprida kunskap och intresse om Vattenriket, dels att hjälpa till att samla in pengar till projekt i Vattenriket.

Under året har naturum drivit projekt: **Birds-online i Kristianstads Vattenrike**.

Projektmedlen kom ifrån Landsbygdsprogrammet, Utvald miljö. Inom projektet byggde vi tre nya bokkonstruktioner, en ny holk för pilgrimsfalkarna på Vattentornet, ett kostgjort stabilt bo till fiskgjusarna i Hammarsjön och en bobrink för kungsfiskare i naturumsjön. Både pilgrimsfalkslådan och fiskgjuseboet blev utnyttjade för häckande par, men inte kungsfiskarboet. Inom projektet monterades också webbkamera dels i pilgrimsfalksholken

och dels på fiskgjuseboet för att ge allmänheten möjlighet att följa deras häckning. Särskilt kameran på pilgrimsfalkarna fick stort intresse med över 20 000 unika tittare bara inom en vecka efter de första äggen.

Strax före sommaren blev naturumföreståndaren nominerad till **Morotspriset 2012**. Priset går till den skånska ledare som är bäst på att stimulera sina medarbetare att utvecklas, trivas och prestera. Motiveringen löd: *"I november 2010 tillträdde Karin Magntorn som föreståndare och ansvarig för allt som skulle fylla det nya naturumet i Kristianstad. Karin är en av eldsjälarna bakom visionen att skapa "en mötesplats för alla" i Vattenriket och Karins positiva och strategiska ledarskap har varit och fortsätter vara avgörande för den framgångssaga som naturum har blivit."*

Tillsammans med Turistutvecklarna i Kristianstads kommun släppte vi i somras **en cykelkarta** med tips på rundor med besöksplatser, sevärdheter, badplatser och boenden i Vattenriket. Kartan ger förslag på fyra härliga cykelturer längs sjöarna i norr, Hanöbuktens kust och Linderödsåsens skogsklädda sluttningar. Den nya kartan är tänkt för cykelturister och motionärer och till den kommer vi framöver att koppla naturvägledning.

Under året inledde naturum ett samarbete med **lärarutbildningen på Högscholan Kristianstad**. Naturpedagogen Sam Peterson bokade in mellanstadieklaser till naturum. Med stort engagemang planerade och genomförde studenterna sedan några av lektionerna.

Under årets fullbokade **biosfärläger** fick eleverna smaka sig fram genom Vattenriket. Det lagades mat med vilda växter i Vikingaby i Ekestad, vi fick närbild med bin på Kristianstad Bidrottningklubb, vi fiskade och bakade bröd vid vackra Vramsån och mycket, mycket mer.

I samband med den årliga, nationella naturumträffen som i år hölls i Kristianstad, blev naturum Vattenriket utsett till **Årets naturum**. Motiveringen löd: *"Naturum Vattenriket är ett naturum som berättar om mal och pilgrimsfalk samtidigt som staden vid vattnet är i fokus. Man lyckas väva in hela biosfärområdet i naturums verksamhet på ett enastående sätt. Med en stor känsla för tillgänglighet och med besökaren i centrum är naturum Vattenriket både upplevelserikt, lärorikt och besöksrikt! Med skärpt blick för vad Vattenriket behöver och lyhördhet för vad besökarna vill ha kommunicerar naturum Vattenriket via nya kanaler och tar emot besökarna med öppna armar. Naturum uppmuntrar till besök, naturkontakt och upplevelser i Vattenriket – och fungerar samtidigt som inspiration och stimulans för personal på andra naturum. Naturum Vattenriket är tillgängligt, välkomnande och håller en hög kvalitet som ett av landets 29 naturum. Naturum är porten till Vattenriket!"*

10. Utvärdering av budget för naturum

I kolumnen "Budget" lägger ni in beräknad budget från verksamhetsplan (om denna har reviderats lägger ni in siffror från senast beslutade verksamhetsplan) och i kolumnen för "Faktiskt utfall" lägger ni in årets slutliga ekonomiska resultat.

För varje naturum ska ekonomisk redovisning ske enligt nedanstående tabell. Fyll endast i siffror. Eventuella kommentarer till uppgifterna kan göras i text under tabellen.

Excel-tabell (dubbeltklicka i tabellen)

Intäkter	Budget (verksamhets- plan)	Faktiskt utfall (verksamhets- berättelse)
Från Naturvårdsverket (Fördelningsprotokollet § 7. Bemanning och drift av naturum)	930 000	350 000
Från Länsstyrelsen, andra anslag än ovanstående		
Från annan finansiär (icke-statlig huvudman, sponsor eller liknande)	9 839 000	10 373 000
Intäkter från försäljning av varor och tjänster vid naturum	100 000	200 000
Summa intäkter	10869000	10 823 000

Kostnader	Budget (verksamhets- plan)	Faktiskt utfall (verksamhets- berättelse)
Personal		
Personal, anges som lön + lönekostnadspåslag (LKP)	3158000	2 177 000
OH-kostnad	252000	870 000
Delsumma personalkostnader	3 410 000	3 047 000
Lokaler (ej investeringar i fastighet)		
Fastighetsdrift (el, värme, vatten, sopor, reparation och underhåll)		
Lokalhyra	7 139 000	7 233 000
Delsumma fastighet	7 139 000	7 233 000
Verksamhet och utställning (ej investeringar)		
Verksamheten (program, föredrag, köpta tjänster för detta, programtryckning, marknadsföring, evenemang av olika slag)	235 000	361 000
Fasta utställningen (skötsel, underhåll, revidering, renovering och komplettering)	70 000	150 000
Tillfälliga utställningar (produktion, köpta tjänster, skötsel och underhåll)	15 000	32 000
Delsumma verksamhet och utställning		0
Summa kostnader	10 869 0000	10 823 000

Resultat (intäkter minus kostnader)		0
--	--	----------